

Akademik prof. dr. Jože Pirjevec sedemdesetletnik

Jožeta Pirjevca sem prvič srečal enkrat na začetku svoje akademske poti v zgodnjih devetdesetih. Od takrat sva sodelovala pri mnogih domačih in mednarodnih projektih in se srečevala na posvetih po raznih koncih sveta, pa tudi zasebno, prijateljsko. Že ob začetnem poznanstvu me je presenetil, tako kot najbrž vse, s svojo odprtostjo, elokventnostjo in širokim poznavanjem ne samo zgodovinopisja, ampak tudi literature, gledališča, opere in umetnosti sploh. Razdalje mu pri tem ne pomenijo dosti. »Sem včeraj gledal Nabucco (ali pač karkoli) na Siciliji ali v Milanu«, je znal ob dopoldanski kavi navreči kar tako, mimogrede.

Dr. Jože Pirjevec se je rodil 1. junija 1940 v Trstu. Leta 1966 je diplomiral iz novejšje zgodovine na Filozofski fakulteti Univerze v Trstu, med leti 1967 in 1969 se je študijsko izpopolnjeval v Pisi, v obdobju 1969–1971 pa na Diplomatski akademiji na Dunaju, kjer je študiral mednarodno pravo ter sodobno evropsko in avstrijsko zgodovino. Leta 1971 je postal profesor za zgodovino Vzhodne Evrope na Fakulteti za politične vede Univerze v Pisi, leta 1983 pridružen profesor na tržaški univerzi, 1986 pa redni profesor za zgodovino Vzhodne Evrope na Fakulteti za politične vede v Padovi. Od leta 2002 je redni profesor na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem v Kopru. Njegova odločitev, da s svojo avtoriteto in znanstveno težo podpre razvoj mlade univerze in fakultete, jima je gotovo dala zagon in pomagala preseči dvome, ki so se porajali ob uvedbi še tretjega študija zgodovine v Sloveniji. Glede na aktualno dogajanje na nekaterih drugih fakultetah se je angažiranje kredibilnih profesorjev kot je Pirjevec, ki je svoje izkušnje znal imenitno povezati z zagnanostjo mladih sodelavcev, še posebej izkazalo kot daljnovidna odločitev in posredno tudi prispevalo k dobremu sodelovanju med našim oddelkom in FHŠ v Kopru. Poleg tega je Pirjevec svoje mlade zamejske diplomante, magistrante in doktorande znal povezati s Humanistično fakulteto v Kopru in v širšem smislu s slovenskim zgodovinopisjem. Kot vodja več projektov pri Znanstveno-raziskovalnem središču Koper pa je na drugi strani pripomogel, da je Univerza na Primorskem kmalu postala prepoznavna v domačem in mednarodnem okolju.

Pirjevec predava na dodiplomskem in podiplomskem programu, je pa tudi predstojnik Oddelka za zgodovino. Širok pristop, retorične sposobnosti in osebna

nota, ki jih vnaša v predavanja, so ga hitro naredile za enega najbolj priljubljenih profesorjev. Sicer pa je bil v svoji dolgi univerzitetni in znanstveni karieri gostujoči predavatelj tudi na zgodovinskem oddelku naše fakultete, na Dunaju, v Torinu, Bochumu, Varšavi, Celovcu, na Norveškem (na Nobelovem inštitutu Oslo). S številnimi štipendijami uglednih institucij iz Avstrije, Nemčije, Sovjetske zveze (Rusije), ZDA, Norveške in drugih je raziskoval v različnih arhivih, knjižnicah in inštitutih po svetu. Njegovo svetovljanstvo, znanje jezikov in mednarodne povezave, združene z osebno gostoljubnostjo (ne nazadnje tudi s kuharskimi spretnostmi) imajo za posledico obiske številnih intelektualcev v njegovi čudoviti vili nad Trstom.

Jože Pirjevec je bil leta 1995 izvoljen za dopisnega, leta 2005 za izrednega in leta 2009 za rednega člana SAZU. V akademiji predseduje Odboru SAZU za preučevanje narodnih manjšin.

Pirjevčeva raziskovalna pot se je začela leta 1976 z doktoratom pod mentorstvom prof. dr. Frana Zwittera na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Disertacija obravnava italijanskega patriota Niccola Tommassea (knjiga Nicolo Tommaso med Italijo in Slavijo). Od tedaj je njegov raziskovalni opus raznorodn. Med temeljne teme, (glede na obseg lahko seveda naštejemo zgolj nekatere) sodijo: preučevanje manjšinskega vprašanja (*Storia degli Sloveni in Italia 1866–1999*, v slovenski verziji *Zgodovina Slovencev v Italiji 1866–2000*); Trsta ter italijansko-slovanskih odnosov (*Tržaški voz 1945–1980* izdana 1984; »Trst je naš«, 2007); Jugoslavije vse do zadnjih vojnih strahot (*Il giorno di san Vito. Jugoslavia 1918–1992. Storia di una tragedia*, 1993; *Serbi, Croati, Sloveni: Storia di tre nazioni*, 1995 in nato še več izdaj; slovenska inačica *Jugoslavija 1918–1992*, izdana 1995; *Le guerre jugoslave 1991–1999* – knjiga je leta 2002 dobila nagrado *Aqui Storia* in je izšla tudi v žepni obliki, sam jo je prevedel tudi v slovenščino in časovno razširil – *Jugoslovanske vojne 1991–2001*, izšla 2003). Nekaj tehtnih del je objavil tudi o Rusiji in ruski oz. širše vzhodnoevropski zgodovini: *Storia della Russia del XIX secolo – Zgodovina Rusije 19. stoletja*, 1984; *Tito, Stalin e l'Occidente – Tito, Stalin in Zahod* – slovenska izdaja 1987 (zanjo je dobil nagrado *Kidričevega sklada*); v razširjeni verziji v italijanščini pod naslovom *Il gran rifiuto. Guerra fredda e calda tra Tito, Stalin e l'Occidente* je izšla še enkrat leta 1990. Nedavno pomembno delo je zajetna monografija *Foibe, Una storia d'Italia / Fojbe, italijanska zgodba*, 2009, ki je močno razburila italijansko, zlasti desničarsko politiko in javnost. Z nestrpnostjo, seveda, pričakujemo izid njegove biografije o Josipu Brozu - Titu. Zbirno njegov opus poleg desetih znanstvenih člankov obsega več kot deset monografij v različnih jezikih.

Pirjevec je v »klasično« slovensko zgodovinopisje vnesel »mediteransko« noto – tako s številnimi publicističnimi prikazi posameznih zgodovinopisnih problemov kot z iskričnim in polemičnim sodelovanjem v medijskih razpravah, kjer pa hkrati tudi v najbolj pritlehnikih in zmerjaških televizijskih oddajah ostaja vljuđen in na akademski distanci. Sodeloval je pri pripravi številnih dokumentarnih filmov. Najbolj tehtna in odmevna je bila gotovo serija RTV Slovenije iz leta 2005 *Dnevnik nekega naroda*, v katerem je predstavil zgodovino Slovencev v 20. stoletju in za

scenarij dobil priznanje »Erasmus EuroMedia« organizacije »European Society for Education and Communication«.

Tudi sicer je v slovenski, italijanski in širši javnosti (tudi v politiki, čeprav v stalni opoziciji s »svojimi«) močno angažiran. Svojih socialno-liberalnih nazorskih in političnih (pa tudi nacionalnih) opredelitev ne skriva za nekakšno znanstveno »distanco«, ki v Sloveniji največkrat pomeni strah pred opredeljevanjem, v Italiji pa zavijanje v gostobesedno in relativizirano govoričenje ali pisanje.

Pirjevec je med leti 1984–2001 predsedoval Narodni in študijski knjižnici v Trstu, od leta 1987 do 1991 pa je bil predsednik upravnega sveta Slovenskega stalnega gledališča v Trstu.

Za svoje znanstvene dosežke je prejel vrsto slovenskih in mednarodnih nagrad ter priznanj, poleg že omenjene nagrade Kidričevega sklada (1988) in Premio Acqui Storia (2002) tudi zlato plaketo Univerze na Primorskem (2006), priznanje društva TIGR (2006), zlato plaketo ZZB NOB Slovenije (2007) in nazadnje državno priznanje »Ambasador znanosti Republike Slovenije« (2007).

To, kar me pri Jožetu najbolj fascinira, je nekakšno elegantno, samoumevno gibanje skozi svet, zgodovino in umetnost. Kot da ne bi obstajale logistične težave, birokratske ovire in nemalokrat tudi nevarnosti: »Ogledal si bom to in to, preučil to in to, napisal to in to, užival v tej in tej predstavi ali razstavi, kjerkoli že je ...«. In največkrat se tudi zgodi. Naj še dolgo ostane tako, Jože!

Božo Repe